

sopotnja



Sopotja

glasilo slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ
september 2019, številka 3, letnik 8
ISSN 1848-4360
Reka, junij 2019

Uredništvo:

Jasmina Dlačić, Darko Mohar, Boris Rejec,
Zvonimir Stipetić, Vitomir Vitaz, Marjana
Mirković, Milan Grlica, Vasja Simonič
glasilo@bazovica.hr
Podpinjol 43, 51000 Reka

Izdajateljji:

Slovenski dom KPD Bazovica
Podpinjol 43, 51000 Reka
slovenskidom@bazovica.hr,
zanj: Zvonimir Stipetić
www.bazovica.hr
www.facebook.com/KPDBazovica

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka
Podpinjol 43, 51000 Reka
vj.slo.nm.ri@gmail.com, zanj: Boris Rejec

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ
Podpinjol 43, 51000 Reka
vsimonic1@gmail.com
zanj: Vasja Simonič

Urednica:

Marjana Mirković
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
gsm: 091 593 6086

Lektorica: Jasmina Vajda Vrhunec
Oblikovanje, prelom in tehnično urejanje:
Vesna Rožman
Fotografija na naslovnici: Jasmina Dlačić
Karikatura: Bojan Grlica
Tisk: Tiskara Sušak
Glasilo izhaja trimesečno
Naklada je 1.500 izvodov

Glasilo finančno podpirajo:

Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence
v zamejstvu in po svetu

Primorsko-goranska županija

Mesto Reka

Svet za narodne manjšine Republike Hrvaške

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem
Podpinjol 43, 51000 Reka
zveza@slovinci.hr
za: Barbara Riman

Slovenski dom KPD Bazovica
tel.: 215 406, 324 321, faks: 334 977
uradne ure, knjižnica in klubski prostori
torek 10.00–12.00, 18.00–20.00 in
četrtak: 10.00–12.00

MePZ: ponedeljek 18.00–20.30
Dramska skupina: torek 17.30–19.00 ali po dogovoru
Folklorna skupina: sreda 19.00–21.00
Planinska skupina: torek 20.00–21.00
Fotografska skupina: drugi in zadnji četrtak ob 18.00
Glasbena skupina: torek 17.30–20.00
Dop. pouk slovenščine: ponedeljek 16.00–20.00
Mladinska skupina: sobota popoldan, po dogovoru
Likovna skupina: po dogovoru

Veleposlaništvo Republike Slovenije v RH
Alagovićeva 30, 10 000 Zagreb, RH
Veleposlanik: Vojislav Šuc
Konzularni oddelek, uradne ure:
ponedeljek od 9.00 do 12.00
sreda od 9.00 do 12.00 in od 14.00 do 16.00
petek od 9.00 do 12.00
tel.: +385 1 63 11 014, +385 1 63 11 015
faks: +385 1 46 80 387
el. pošta: vzg@gov.si
spletna stran: <http://sloembassy.zagreb@gov.si>

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen
kontakt z dežurnim diplomatom:
med tednom: od 16.30 ure konec tedna in med
prazniki: 24 ur
tel.: +385 98 462 666

Generalni konzulat RS, Split
Častni konzul Branko Roglič
tel./faks: +385 21 389 224
el. pošta:
generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr
uradne ure: ponedeljek–petek od 9.00 do 13.00

iz vsebine

Uvodnik 3

Iz Zveze slovenskih
društev na Hrvaškem 4

Iz društva 9

Iz svetov 18

Iz pouka DPS 19

Si-T 20

Literarni kotichek 21

Pogled z onkraj Snežnika 22

Srečanja 23

Foto kotichek 24

EGON : AVDIC IJA



Sopotja tokrat spremljajo dogodke ob izteku prejšnje in začetku te kulturne sezone. V krovni organizaciji, društvih in svetih v novem mandatu se je zvrstilo več novosti, pobud in srečanj, tudi v Sloveniji: predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman se je udeležila sej državnega zbora Republike Slovenije (RS) in opozorila na določene težave v naših organizacijah, nadaljevala pobude za uvedbo slovenskega jezika v javne šole in soorganizirala razstavo *Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem* v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) v Ljubljani, ki je potekala v okviru letošnjega srečanja rojakov z vsega sveta, poimenovanega *Dobrodošli doma*, v Radovljici. Tam je program obogatil tudi KPD Bazovica z glasbeno skupino. Društvo je gostilo skupino literarnih ustvarjalcev iz Slovenije in Hrvaške, pevski zbor društva upokojenih učiteljev iz Corca na Irskem in tudi letos razstavo likovne skupine *Plavo svetlo*, mešani pevski zbor (MePZ) pod vodstvom Zorana Badjuka pa se je znova udeležil pevskega srečanja v Šentvidu pri Stični. Sopotja beležijo tudi nastope folklorne skupine (FS) KPD Bazovica, sodelujoče na prireditvi v Buzetu in udeležbo društva na festivalu *Porto Etno* na Reki. Planinska skupina se je odpravila na več pohodov in izletov ter med drugim sodelovala na slovesnosti v počastitev spomina na bazoviške junake v Bazovici nad Trstom. Člani slovenskih manjšinskih svetov v novem mandatu začenjajo delo, v Matuljih s srečanjem s predstavniki iz Slovenije in izletom v Idrijo. Slovenijo so obiskali tudi udeleženci dopolnilnega pouka slovenščine (DPS) z Reke in iz Istre. Literarni kotiček izpolnjuje poezija neutrudne rojakinje Marije Šenk, rubrika Slovenske informativne točke (Si-T) pa dejavnosti Sveta za narodne manjšine Republike Hrvaške (RH), Palčave šiše in reške galerije Principij. Žal nas je v septembru nepričakovano in prezgodaj zapustil podpredsednik SKD Snežnik Tomo Petrač, ki se ga spominjamo v rubriki In memoriam. Sodelavka Dragica Jaksetič se je tokrat ozrla na več obrazov Balkana, rubrika Srečanja pa predstavlja svetovalko Upravne enote (UE) Ilirska Bistrica Majdo Udovič, po prijaznosti in posluhu znano in priljubljeno tudi med rojaki na Reki in širše. Znova vabimo k sodelovanju vse, ki se ukvarjate s prozo, poezijo, fotografijo ali likovno umetnostjo. Iskreno vabljeni! | Uredništvo

Uvodnik



OBVESTILO

Nova tajnica v KPD Bazovica

Na začetku nove kulturne sezone je tajniško delo prevzela Sandra Grudenič, ki je z društvom in dosedanja tajnica Evo Ciglar sodelovala v okviru različnih projektov, podrobneje pa smo jo predstavili v prejšnji številki Sopotij. Eva Ciglar po petih letih v KPD Bazovica odhaja na novo delovno mesto, kot je napovedala, pa ostaja dejavna članica zbora in dramske skupine tudi v prihodnje.

Eva Ciglar in Sandra Grudenič. Foto: Eva Ciglar

POPRAVEK

V prejšnji številki Sopotij je bilo v rubriki Srečanja napačno zapisano ime ravnateljice OŠ Kozala. To je Kim Anič in ne Blaženka Bajić, kot je bilo pomotoma objavljeno. Za napako se iskreno opravičujemo. | Uredništvo



Novi slovenski veleposlanik na Hrvaškem

Konec julija se je iztekel mandat dosedanji veleposlanici RS v RH dr. Smiljani Knez. Dr. Smiljana Knez je za svoje delo na Hrvaškem prejela več čestitk in izrečenih priznanj, uspešno je sodelovala tudi v rojaki, ki pohvalno ocenjujejo predvsem njena prizadevanja za uveljavitev slovenščine, zlasti na Reki. Kot pomemben dosežek namreč poudarjajo uresničitev več kot dvajsetletne želje – pridobitev lektorata za slovenski jezik na reški filozofski fakulteti, za kar se je dr. Smiljana Knez prizadevno in uspešno zavzela in za kar so ji zelo hvaležni.

Dr. Smiljano Knez je po veleposlaniškem mandatu v Zagrebu predsednik RS Borut Pahor s 1. avgustom imenoval za svojo svetovalko za zunanje zadeve.

Novi veleposlanik RS v RH je Vojislav Šuc (1954). Na spletni strani veleposlaništva je zapisano, da je leta 1982 diplomiral na Fakulteti za družbene vede – FDV (do leta 1991 Fakulteta za sociologijo, politologijo in novinarstvo – FSPN, op. ur.) Univerze v Ljubljani in je univerzitetni diplomirani politolog, na Ministrstvu za zunanje zadeve RS zaposlen od leta 1991, pred napotitvijo na Hrvaško pa je opravljal delo veleposlanika v Direktoratu za multilateralo, razvojno sodelovanje in mednarodno pravo. Več na: www.zagreb.veleposlanistvo.si.

27. maj, INV, Ljubljana

Politična participacija Slovencev na Hrvaškem, predstavitev



Dr. Barbara Riman, Marjana Mirković in Vasja Simonič, foto: Jasmina Dlačič.

Na Inštitutu za narodnostna vprašanja (INV) v Ljubljani je reška enota te ustanove pripravila razpravo o politični participaciji in aktivnosti pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem. Razmere in izkušnje so v sodelovanju z Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem predstavili predsednik Sveta slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije (PGŽ) Vasja Simonič, Marjana Mirković, ki je svet vodila v prvem in drugem mandatu (2004–2007, 2007–2011) ter vodja reške enote INV-ja dr. Barbara Riman, ki je tudi predsednica krovne organizacije. Spregovorili so o splošnem položaju Slovencev na Hrvaškem, predvsem o neveljavljenih pravicah, opisali delovanje

manjšinske samouprave na lokalni in županijski ravni ter formalno možnost izvolitve (slovenskega) poslanca v hrvaški parlament. Slovenci na Hrvaškem na nedavnih manjšinskih volitvah niso izkoristili vseh možnosti za izvolitev svetov in predstavnikov kot teles manjšinske samouprave.

Okrogle mize so se udeležili sodelavci INV-ja ter predstavniki Urada Vlade Republike Slovenije (RS) za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ministrstva za zunanje zadeve RS in Veleposlaništva Republike Hrvaške (RH) v RS.

O pomembnosti tematike priča dejstvo, da je srečanje trajalo več kot dve uri; obiskovalci so bili zelo zainteresirani in so po predstavitvi sodelovali v zanimivi razpravi.

■ Barbara Riman

30. maj, Mestna hiša, SKD Lipa, Buzet

Slovenščina v Buzetu



S hospitacije, osebni arhiv Eve Ciglar.

Vokviru hospitacije pri dopolnilnem pouku slovenščine v društvu Lipa v Buzetu sta to istrsko mestece obiskala predstavnika Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) RS in Zavoda za šolstvo RS, Roman Gruden in Eva Jurman. Ob tej priložnosti ju je sprejel buzetski župan Siniša Žulić, srečanja pa so se udeležili tudi predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman, predsednik Slovenskega kulturnega društva (SKD) Lipa Boris Grželj in učiteljica slovenščine v tem društvu Eva Ciglar. Osrednja tema je bilo učenje slovenščine, ki v Buzetu poteka v dveh oblikah, kot dopolnilni pouk, ki ga v SKD Lipa za štirinajst udeležencev poučuje profesorica razred-

nega pouka Eva Ciglar, in kot izbirni predmet na podlagi manjšinske zakonodaje na Osnovni šoli (OŠ) Vazmoslav Gržalja, kjer je učiteljica Andrea Šlosar in ga obiskuje trinajst učencev. Siniša Žulić je ob tej priložnosti opozoril na pomen, ki ga ima ta dejavnost v obmejnem okolju, tradicionalno vsestransko povezanem s sosednjo Slovenijo, Roman Gruden se je med drugim zahvalil županu za podporo pri teh prizadevanjih, Barbara Riman pa je izrazila zadovoljstvo, ker so rojaki lepo sprejeti in vpeti v lokalno življenje, imajo možnosti za delovanje in svoje prostore, kjer poteka DPS, pohvalila pa je tudi izjemno sodelovanje z mestnimi oblastmi. Posebej razveselljivo je še, je poudarila, da poučevanje slovenščine uspešno poteka v OŠ Vazmoslav Gržalja in da je podana pobuda tudi za uvrstitev slovenščine na srednješolsko raven v Buzetu. ■ Marjana Mirković

7. junij, HRT Regionalni center Reka

Predstavniki RTV Slovenija pri vodstvu reškega HRT centra

Ekipa Radiotelevizije (RTV) Slovenija je tudi letos uspešno sodelovala v medijski regati Hrvaške radiotelevizije (HRT) na Reki. Ob tej priložnosti je na pobudo RTV Slovenija pri vodstvu Regionalnega centra (RC) HRT na Reki potekalo srečanje o možnostih sodelovanja v času dogodka Evropska prestolnica kulture, Reka 2020, pa tudi o možnostih trajnejšega sodelovanja. Kot je v predlogu med drugim zapisal generalni direktor

RTV Slovenija Igor Kadunc, gre predvsem za dogodke z območja Reke in Kvarnerja, ki so zanimivi tudi za slovensko in italijansko manjšino, RTV Slovenija pa bi v izmenjavo ponudila vsebine, zanimive tudi za pripadnike italijanske skupnosti iz RC Koper - Capodistria.

Pogovora v reškem RC HRT so se udeležili Irena Hrvatinić, ki opravlja dolžnosti vodje, in urednik Radia Reka Alen Čemeljić ter z RTV Slovenija generalni direktor Igor Kadunc, predstavnik RC Koper - Capodistria, Antonio Rocco in Mojca Petrič Bužan ter Aleš Smrekar z Radia Slovenija. Navzoči sta bili tudi predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman in urednica Sopotij kot članica Komisije Programskega sveta RTV Slovenija za Slovence v sosednjih državah.

11. junij, MSU, Zagreb

Dan državnosti RS

Veleposlaništvo RS v RH je sprejem ob letošnjem dnevu državnosti pripravilo v Muzeju sodobne umetnosti (MSU), in sicer v sodelovanju z društvom Slovenski dom in Svetom slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb. Vabilu na sprejem so se odzvali predstavniki diplomatskega zbora ter kulturnega in javnega življenja, slovenski in hrvaški gospodarstveniki ter številni rojaki iz slovenskih društev na Hrvaškem, med njimi tudi iz Lovrana, Gorskega Kotarja in Reke, dogodka pa se je udeležila tudi predsednica krovne organizacije Barbara Riman.

Kulturni program ob tej priložnosti sta s pevskim nastopom ob glasbeni spremljavi Zorana Šonca zapolnila Anja Žabkar in Matic Zakonjšek, na ogled pa je bila tudi zanimiva razstava skupine Laibach.

Pogovor o možnostih sodelovanja je izluščil več predlogov, med drugim na radiu za objavo informacij za turiste tudi v slovenščini, redni krajši tedenski pregled dogodkov v slovenščini, prevzet z RTV Slovenija, in vključitev mesečnih pogovorov s predstavniki slovenske skupnosti o aktualnih vprašanjih. Za televizijski program pa je Barbara Riman med drugim predlagala sodelovanje med oddajama Dobro jutro, vključevanje v živo o aktualnih temah in studijske povezave ter posredovanje sicer maloštevilnih, a zanimivih prispevkov iz oddaje Prizma o dejavnosti rojakov na Hrvaškem za objavo v programu RTV Slovenija.

Marjana Mirković



Predstavila se je z dokumentarnim gradivom, ki je nastalo v ozadju koncertov avgusta 2015 v Pjongjangu ob 70. obletnici osvoboditve korejskega polotoka, in z deli, ki prinašajo podobe iz vsakodnevnega življenja ljudi iz Severne Koreje. Razstava je bila organizirana v sodelovanju z galerijo Photon iz Ljubljane.

Marjana Mirković, www.slovenci-zagreb.hr

Navzoče pozdravil tudi predsednik Slovenskega doma v Zagrebu Darko Šonc, arhiv veleposlaništva.

13. junij, 20. september, DZ RS, Ljubljana

Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu

Barbara Riman se je udeležila šeste in sedme redne seje Komisije Državnege zbora (DZ) RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu.

Na dnevnem redu šeste seje, ki je potekala 13. junija, je beseda tekla o čezmejnem sodelovanju v okviru evropske kohezijske politike in podpori mladim Slovincem v zamejstvu in po svetu.

Glede prve teme je Barbara Riman povedala, da so za slovenska društva na Hrvaškem ustrezni le manjši projekti, predvsem zaradi deleža finančnih sredstev, ki jih morajo partnerji vnaprej zagotoviti.

Glede druge teme, to je o izvajanju Akcijskega načrta sodelovanja in podpore mladim Slovincem v zamejstvu in po svetu, se je ozrla na področje izobraževanja in pri tem kot zelo pomembno poudarila, da

je bolje, če učitelji slovenščine izhajajo iz okolja in so vpeti v dejavnost društva. Opozorila je še na pomen poučevanja slovenščine kot izbirnega predmeta v javnih šolah na Hrvaškem ter posebej izpostavila vlogo štipendij in pri tem pristojne pozvala k večjemu številu odobrenih prošenj.

Sedma redna seja omenjene komisije je potekala 20. septembra, na dnevnem redu pa je bila tudi seznanitev s poročilom Vlade RS o realizaciji načrtovanih dejavnosti in sredstvih za Slovence zunaj meja RS v letu 2018. Kot je med drugim zapisano v gradivu za sejo, je "*najštevilčnejša in najboljše organizirana ter najboljše zaščitena avtohtona narodna skupnost v Italijanski republiki, najšibkejša in v primerjavi s slovenskimi skupnostmi v Italiji, Avstriji in na Madžarskem tudi najmanj zaščitena pa je avtohtona narodna skupnost v Republiki Hrvaški*". To dejstvo je na seji izpostavila tudi Barbara Riman in med drugim opozorila, da brez dolgoročno načrtovane pomoči Slovenije ter vzpostavitve ustanov in medijske podpore ni mogoče pričakovati krepitve slovenske skupnosti na Hrvaškem.

Marjana Mirković, www.dz-rs.si

4. julij–5. oktober, NUK, Ljubljana

Dobrodošli doma 2019: Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem, razstava



Navzoče sta nagovorila tudi dr. Barbara Riman in Darko Šonc, foto: Marjana Mirković.

V okviru letošnjega Vseslovenskega srečanja in srečanja Dobrodošli doma ter ob visokem jubileju, devetdesetletnici društva Slovenski dom v Zagrebu, je bila v Razstavni dvorani Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) v Ljubljani odprta razstava *Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem*, organizirana v sodelovanju z INV-jem. Avtorici razstave, vodja reške enote INV-ja dr. Barbara Riman in vodja Zbirke tiskov Slovencev zunaj RS v NUK-u Helena Janežič, sta predstavili dejavnost društev, pogled v zgodovino in nekatere vidne rojake.

Na odprtju je navzoče pozdravila direktorica INV-ja dr. Sonja Novak Lukanović in poudarila pomen razstave o manjšini, v Sloveniji manj znani, in raziskovanje te teme, s katerim je prva začela dr. Vera Kržišnik - Bukič z INV-ja, zdaj pa ga nadaljuje dr. Barbara Riman. Obiskovalce je nagovoril tudi predsednik Slovenskega doma v Zagrebu Darko Šonc, ki je spomnil na dolgoletne vezi med narodoma in njuno skupno zgodovino ter na jubilej zagrebškega društva, ki je preživelo štiri države in tudi v prihodnje ostaja na poti kulture in povezovanja.

O razstavi in slovenski skupnosti na Hrvaškem je na kratko spregovorila tudi dr. Barbara Riman, ki je izrazila obžalovanje, da ni izobraževalnih in kulturnih ustanov ter medijev, a z zadovoljstvom spomnila na prispevek izjemnih rojakov k znanstvenemu, kulturnemu in družbenemu razvoju Hrvaške ter povedala, da danes deluje petnajst slovenskih društev in da narašča število šol, ki imajo na urniku slovenski jezik kot izbir-

ni predmet. Navzoče je nagovorila tudi ravnateljica NUK-a Martina Rozman Sa-lolbir, razstavo pa je odprl minister, pristojen za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik, ki je izrazil podporo dr. Barbari Riman tudi kot predsednici krovne organizacije in med drugim spomnil na svojo željo – odpreti muzej slovenskega izseljenstva. Med obiskovalci so bili poleg članov več slovenskih društev iz Hrvaške tudi nekdanji minister, pristojen za Slovence v zamejstvu in po svetu, akademik Boštjan Žekš, dr. Vera Kržišnik - Bukič, predstavnik Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Zavoda RS za šolstvo Roman Gruden in Veronika Pirnat ter predstavnik veleposlaništva RS v RH Matjaž Marko.

Program je lepo obogatil glasbeni nastop brata in sestre Eve in Mirona Lončarića z Reke ter klape Dalmar hrvaškega kulturnega društva iz Maribora, povezovala pa ga je glavna tajnica Slovenske izseljenke matice (SIM) Jasmina Ilič. Razstavo je spremljal tudi katalog avtorice dr. Barbare Riman z uvodnim besedilom Helene Janežič in izvirno karikaturo Bojana Grlice.

V okviru razstave so bili organizirani tudi vodeni ogledi avtoric in predavanja: dr. Barbara Riman je 5. septembra spregovorila o Slovencih na Hrvaškem, Marko Smole dva tedna pozneje o etnološki zbirki *Palčava šiša iz Plešc na Čebrenskem*, dr. Kristina Riman pa predvidoma 1. oktobra o manj znanih slovenskih pisateljih na Hrvaškem. ■ Marjana Mirković



Zlata doba slovenstva na Hrvaškem je preteklost, dr. Vera Kržišnik Bukič, foto: Marjana Mirković.

4. julij, Državni zbor RS, Ljubljana

Vseslovensko srečanje: dr. Vera Kržišnik - Bukič o Slovencih na Hrvaškem

4. julija je v slovenskem parlamentu potekalo že 18. Vseslovensko srečanje, na katerem se zberejo rojaki z vsega sveta, organizator pa je Komisija DZ RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Potekalo je v znamenju obeležitve 200-letnice smrti pesnika, časnika in jezikoslovca Valentina Vodnika, medtem ko je bila tema izseljevanje mladih in njihovo vračanje ter temu primerno tudi geslo: *Sloven'c, tvoja zemlja je zdrava ..., pa vendar mladi odhajajo*.

Navzoče so nagovorili številni govorniki, med njimi podpredsednica Komisije DZ RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Karla Urh, predsednik DZ-ja Dejan Židan in minister, pristojen za Slovence v zamejstvu in po svetu, Peter Jožef Česnik. Med govorniki predstavnikov iz Hrvaške tokrat ni bilo, je pa na problematiko te slovenske skupnosti opozorila, kot že mnogokrat do zdaj, njena prva raziskovalka z vrsto objavljenih znanstvenih del dr. Vera Kržišnik - Bukič. Spomnila

je na pomemben projekt INV-ja, poimenovan *Mladi v slovenskem zamejstvu, družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi* (2013–2016), in poudarila, da se tudi ti glede odhajanja zelo podobno obnašajo kot mladi v Sloveniji, ter opozorila na značilnosti Madžarske in Hrvaške: *"Določena zamejstva usihajo, to pa še posebej velja za mlade, ki so vedno v vseh štirih državah manjšina v manjšini. ... Posebej bi želela izpostaviti mnenje dolgoletnega predsednika Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in Slovenskega doma v Zagrebu gospoda Šonca, ki je že pred nekaj leti izrazil zaskrbljenost za prihodnost slovenstva na Hrvaškem in*

ga je realno že v dogledni perspektivi videti bolj kot dejstvo zgodovine in ne več kot dejstvo žive substance." Dr. Vera Kržišnik - Bukič je povedala, da je v to slovensko skupnost že skoraj trideset let usmerjeno njeno raziskovalno, publicistično in pedagoško delo ter je zato dolžna opozoriti na pomembno dejstvo, da lahko vitalnost te skupnosti zagotavljajo le raziskovalci, ki izhajajo iz nje same in so vpeti v njeno dejavnost. Dr. Vera Kržišnik - Bukič je opozorila še na prezrtost slovenskih skupnosti v sosednjih državah in po svetu v slovenskih medijih in šolstvu, na kar so opozorili tudi drugi govorniki, ter izrazila obžalovanje, da ogromno uporabne literature, ki zadeva te teme, nekako ne najde uspešne poti v šole in Slovenijo nasploh.

Marjana Mirković, www.dz-rs.si

6. julij, Letno srečanje rojakov z vsega sveta

Dobrodošli doma, Radovljica

Kot vodja reške enote INV-ja se je dr. Barbara Riman udeležila tudi osrednjega srečanja v okviru letošnje prireditve Dobrodošli doma v Radovljici z bogatim športnim, glasbenim in kulturnim programom, omizjem, razstavo in različnimi srečanji. V baročni dvorani radovljiške graščine je moderirala strokovno konferenco Nagrajenke se predstavijo, ki je potekala s predstavitvami izbranih nagrajenih del XVII. nagradnega natečaja Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu za diplomska, magistrska oziroma doktorska dela na temo Slovencev v zamejstvu in po svetu.

Na srečanju v Radovljici sta sodelovali tudi društvi iz Hrvaške: v glasbenem pro-



gramu na glavnem prizorišču v grajskem parku je v popoldanskih urah nastopila glasbena skupina Mimo ritma iz KPD Bazovica, katere mentor je Ivan Harej, v večernem kulturnem programu pa pevski zbor Encijan, ki ga vodi Ina Cerovečki in deluje v SKD Istra v Pulju. Barbara Riman

Glasbena skupina Mimo ritma, arhiv Ivana Hareja.

Glasbena skupina Mimo ritma na srečanju Dobrodošli doma 2019

Članica glasbene skupine *Mimo ritma* in solistka Zdenka Kallan - Verbanac je o nastopu med drugim zapisala: "Napovedovalka nas je zelo lepo predstavila in z nastopom smo bili tudi sami zadovoljni. Navzoči so z nami zapeli in zaplesali ter nam navdušeno zaploskali. Kot je bilo slišati pozneje, smo bili menda prava osvežitev za občinstvo. Spoznali smo veliko ljudi in z mnogimi navezali stike, dobili pa tudi vabila za gostovanje na Vrhniki ter v BiH in Makedoniji. Na koncu smo vsi nastopajoči na odru ob spremljavi Jazz orkestra iz Kaknja objeti zapeli znano pesem Slovenija, od kod lepote tvoje. V še sončnem dnevu se zadovoljni vozimo proti domu in si tiho prepevamo pesem Siva pot Aleksandra Mežka... Skoraj raj si ti, Gorenjska, sive gore in zelene reke..."



7. avgust, Studio ob 17.00

Zakon o medijih, javna razprava o predlogu novele

Slovenci na Hrvaškem so v Sloveniji še vedno pogosto prezrti, med najnovejšimi primeri je predlog novele Zakona o medijih, ki naj bi posodobila medijsko zakonodajo. V javni razpravi je bil od 28. junija do 31. avgusta, 4. člen, ki govori o javnem interesu, pa ne omenja slovenske narodne manjšine na Hrvaškem. Predsednica Zveze slovenskih društev na Hrva-

škem Barbara Riman je zato posegla v razpravo in v oddaji Studio ob 17.00 na Radiu Slovenija 1, namenjeni predlogu novele, 7. avgusta v svoji izjavi povedala, da se "pogosto dogaja, da Slovenci v Sloveniji kar pozabijo, da Slovenci na Hrvaškem obstajajo". Tudi Zakon o medijih, ki je nastal leta 2001 in bil spremenjen leta 2006, dokazuje to trditev. V 4. členu še vedno piše, "da javni interes obsega pravice državljanov oz. državljanek RS, Slovencev po svetu, pripadnikov oz. pripadnic slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, italijanske in

madžarske narodne skupnosti v RS ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, do javnega obveščanja in obveščenosti". V oddaji sodelujoča državna sekretarka z Ministrstva za kulturo Tanja Kerševan Smokvina se je ob tem opravičila in napovedala, da bo "spodrsljaj primerno popravljen" (<https://radioprvi.rtvlo.si/2019/07/studio-ob-17-00-69/>, 45.54 min.).

Na omenjeno prezrtost je med drugimi javno, v rubriki *Pisma bralcev* v dnevniku Delo, 20. avgusta opozorila tudi dr. Vera Kržišnik - Bukič. Ocenjuje, da gre za nezaslišano površnost in se sprašuje, "kako je bilo sploh mogoče, da Ministrstvo za kulturo v svoj dolgo pripravljajoči se predlog sprememb zakona iz leta 2016, pri nastajanju in oblikovanju katerih je sodelovalo celo sedem zunanjih strokovnjakov in ki je od konca junija v dvomesečni javni obravnavi, med slovenske zamejce ni uvrstilo Slovencev na Hrvaškem?!" ■ Marjana Mirković

2. september, RTV Slovenija, Val 202

Ime tedna

Na radijskem programu RTV Slovenija Val 202 vsak ponedeljek izberejo ime tedna, nekoga, ki je v minulim tednu naredil korak dlje, stopil iz povprečja, dosegel več. Med predlaganimi je bila 2. septembra tudi predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman, ki sicer ni postala ime tedna, a predlog priča o tem, da je njen trud prepoznan tudi v Sloveniji in da se vedenje o skupnosti, ki jo zastopa, krepi.

Ime tedna je s 122 (46 %) glasovi postal mladi slovenski kolesar Tadej Pogačar, ki je na dirki po Španiji dosegel prvo etapno zmago na eni izmed treh najpomembnejših dirk sveta. Barbara Riman je prejela le malo manj glasov, 115 (43 %), tretje mesto pa je z 29 glasovi (11 %) zasedel Matjaž Pogačnik, predsednik Čebelarskega društva Antona Janše na Breznici, zibelki čebelarstva, ki praznuje 100. obletnico delovanja.

■ Marjana Mirković

12. september, Otroška knjižnica, Zagreb

Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih



Odbor strokovnjakov ELRMJ (desno) s predstavniki slovenskih organizacij, foto: Marjana Mirković.

Odbor strokovnjakov Sveta Evrope (SE) za Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih (ELRMJ), ki ga vodi dekanja reške pravne fakultete dr. Vesna Crnić Grotić, se je med obiskom v Zagrebu sešel tudi s skupino predstavnikov slovenskih organizacij na Hrvaškem. S položajem slovenščine in pobudami za učenje in ohranjanje jezika so člane omenjenega odbora seznanili predsednica Zveze slovenskih društev Barbara Riman, učiteljica Vida Srdoč in Andrea Šlosar, podpredsednica SKD Nagelj iz Varaždina Barbara Antolić Vupora, predsednik Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka Boris Rejec in tajnica slovenskega manjšinskega sveta v Zagrebu Agata Klinar Medaković.

Namen ELRMJ je varstvo in spodbujanje uporabe manjšinskih jezikov v Evropi kot sestavnega dela evropske kulturne dediščine, njeno spoštovanje pa spremlja Odbor strokovnjakov SE, do letos v triletnih obdobjih, odslej na pet let. Hrvaška je ob podpisu ELRMJ med jezike, ki jim priznava posebno varstvo po tej listini, uvrstila sedem jezikov (srbski, italijanski, madžarski, češki, slovaški, ukrajinski in rusinski jezik), hkrati pa tudi izrabila možnost rezervacije in iz varstva po ELRMJ izločila tako imenovane neteritorialne jezike, ki so sicer v tradicionalni uporabi, nimajo

pa svojega območja. To je postavilo pod vprašaj tudi status slovenskega jezika, ki bi po mnenju odbora poleg istrsko-romunjskega prav tako spadal v ta okvir. Odbor je vztrajal in prepričal Hrvaško, ki je naposled morala sprejeti dejstvo, da je slovenščina v tradicionalni uporabi na določenih območjih, kjer se je vedno govorila (tudi Slovenija je morala priznati hrvaški jezik kot izvorni manjšinski jezik v Sloveniji). Hrvaška je pred leti napovedala umik rezervacije za slovenski jezik, a tega še vedno ni storila. To bi okrepilo položaj slovenščine, ker med drugim tudi izobraževanje v manjšinskih jezikih na Hrvaškem poteka na podlagi ELRMJ. Kot je v pogovoru za oddajo Sotočja za Radio Slovenija 1 pozneje med drugim poudarila dr. Vesna Crnić Grotić, "slovenski jezik je v Republiki Hrvaški tradicionalen, za naš odbor je to dejstvo in takšno je naše stališče, ki ga država lahko sprejme ali pa ne, toda za nas je to potrjeno" (<https://4d.rtvlo.si/arhiv/sotocja/174639742>). Sicer pa je odbor v svojem zadnjem poročilu priporočal Hrvaški spodbujanje izobraževanja in oddaj v manjšinskih jezikih.

Barbara Riman je aktualne razmere glede slovenščine, števila govorcev in območij, kjer se slovenščina govori na Hrvaškem, sogovornikom pozneje podrobneje predstavila tudi v pisni obliki in z novimi dokazili. ■ Marjana Mirković

25. maj, Slovenski dom KPD Bazovica

Zgodbarnica



Eva in Miron Lončarić, foto: Marjana Mirković

Zanimiv in dobro obiskan kulturni večer je bil organiziran v sodelovanju s koprsko in kozinsko knjižnico ter literarnimi ustvarjalci iz Slovenije, Reke in Zadra.

Vodja službe za območne naloge v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja v Kopru Luana Malec je v društvu predstavila e-gradiva in podelila geslo za dostop, obiskovalci so spoznali Zgodbarnico, študijski krožek Kosovelove knjižnice Sežana,

enote Kozina, ki združuje literarne ustvarjalce s tega območja. Večer sta s svojimi zgodbami lepo popestrila pisateljica Andreja Malta iz SKD Lipa Zadar (v zadnjem času z dunajskim naslovom), ki smo jo v društvu že spoznali, ter večkrat nagrajen in prevajan reški literat in novinar Zoran Krušvar, vsestransko dejaven v kulturi. Z glasbenim nastopom na violi in violončelu pa sta program, ki ga je povezovala tajnica KPD Bazovica Eva Ciglar, posebej obogatila še mlada člana društva, brat in sestra, Eva in Miron Lončarić.

Študijski krožek Zgodbarnica, ki deluje pod okriljem kozinske knjižnice, vodi Patricija Dodič, dobro znana tudi obiskovalcem Slovenskega doma na Reki v okviru dolgoletnega sodelovanja s kulturniki z Bistriškega. Predstavila je zanimiv projekt, v katerem kot mentorica na mesečnih srečanjih povezuje pripovedovalce zgodb, nekatere tudi zapišejo. Večino zgodb ob koncu študijskega leta uredi v zborniku, izbor pa predstavijo tudi širši javnosti. Tokrat je več ustvarjalcev na Reki interpretiralo del svoje besedne ustvarjalnosti in zanjo poleg navdušenega ploskanja tudi med poznejšim druženjem prejelo več čestitk in pohval, kar priča o tem, da je bil literarni večer zadetek v polno in obeta srečanja na Reki tudi v prihodnje. | Marjana Mirković

25. maj, Učka

Srečanje slovenskih društev iz Istre

Člani slovenskih društev iz Istre smo se letos zbrali na Učki. Srečanje, po mnenju številnih obiskovalcev zelo uspešno, pa še vreme za spremembo ni nagajalo, je organiziral SKD Snežnik iz Lovrana.

Vabilu so se odzvala društva SKD Ajda iz Umaga, SKD Oljka iz Poreča, SKD Lipa iz Buzeta in SKD Istra iz Pulja, naše vrste pa so okrepili še rojaki iz Matuljev, tako da je bilo skupno več kot 80 udeležencev. Na poteh po Učki se nihče ni izgubil, niti ponesrečil, čeprav so nekateri precenili svoje fizične zmogljivosti. Kuhalo se je pet različnih jedi: SKD Oljka in SKD Istra sta kuhala bograč, SKD Snežnik se je odločil za golaž, SKD Ajda za ričet in SKD Lipa za kislo zelje z mesom. Jedače je bilo veliko, a smo vseeno vse pojedli, saj gorski zrak spodbuja tek. Strokovna komisi-



S poti po Učki, arhiv SKD Ajda.

ja je po pokušini skuhanih jedi ocenila, da so vse zelo dobre, je pa bil le za kanček boljši bograč, ki ga je skuhal Maja, mlada članica poreškega društva Oljka.

Tudi nadaljnje druženje ob glasbi Tria Lipa iz Buzeta je bilo prijetno in veselo. Prisrčna zahvala za še eno naše uspešno srečanje pa velja vsem, ki so se zbrali, in vsem, ki so ga pomagali pripraviti in izpeljati. | Vasja Simonič

31. maj–25. julij, Brioni

Plečnik na Brionih

Veleposlaništvo RS v RH je od leta 2017, Plečnikovega leta, posvečenega znamenitemu arhitektu, intenzivno promoviralo Plečnikovo dediščino. V ta namen je bila prirejena in v hrvaški jezik prevedena razstava *Plečnik na Brionih*. Razstava je nastala v sodelovanju Plečnikove hiše in Rokopisnega oddelka NUK-a, ki je pridobil

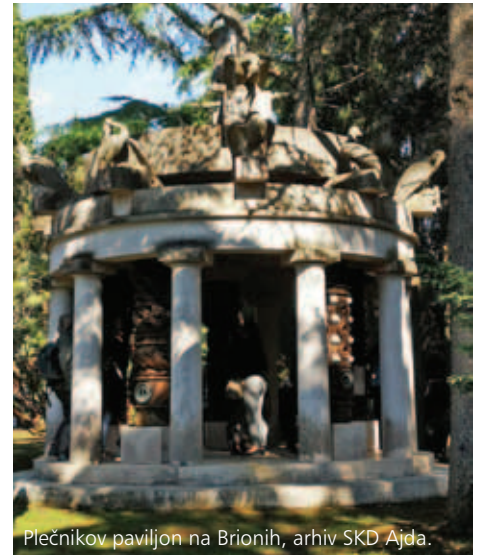
dragoceno donacijo dr. Lojzeta Gostiše. Ta razkriva do zdaj javnosti neznane izvirne načrte paviljona in fotografije Plečnikovih obiskov Brionov, med katerimi so tudi zadnji Plečnikovi portreti, posneti jeseni 1956. Posebno dragoceno je tudi osebno pričevanje dr. Lojzeta Gostiše o okoliščinah za izvedbo tega projekta, ki predstavlja simbolični Plečnikov testament.

Po prvi postavitvi razstave na Hrvaškem, v Hrvaškem muzeju arhitekture v Zagrebu, je bila razstava na ogled tudi v Varaždi-

nu, Osijeku, Karlovcu in Splitu, zaključek gostovanja na Hrvaškem pa je veleposlaništvo organiziralo na Brionih, v cerkvi sv. Roka. Za ogled je bil odprt tudi Plečnikov vrtni paviljon na Velikem Brionu, ki velja za najiminitnejšo Plečnikovo zapuščino na Hrvaškem in je sicer nedostopen za javnost. Plečnik ga je zasnoval leta 1955, na prošnjo slovenske zveze borcev, saj so ga nameravali podariti Titu. Gradnja brionskega paviljona spada med zadnja Plečnikova dela in v določenem pogledu posebej njegove celotne umetniške ideale. V okviru razstave na Brionih je potekal tudi arhitekturni simpozij z naslovom *Jože Plečnik, slovenski in evropski arhitekt*.

Dogodka se je udeležilo okrog dvesto strokovnjakov, ljubiteljev arhitekture in umetnostne zgodovine iz Slovenije in Hrvaške, med njimi tudi člani slovenskih organizacij na Hrvaškem.

█ Povzeto po zapisu ministra svetovalca veleposlaništva RS v RH mag. Matjaža Marka



Plečnikov paviljon na Brionih, arhiv SKD Ajda.

8. junij, Slovenski dom KPD Bazovica

MePZ RTAI, Cork



Nastop gostov navdušil, foto: Marjana Mirkovič.

Iz oddaljenega mesta Cork, ki leži na severozahodu Irske, je k nam prišel mešani pevski zbor RTAI oziroma "Retired Teachers' Association of Ireland", kar v prevodu pomeni zbor organizacije upokojenih učiteljev Irske. Ustanovljen je bil leta 2013 in v njem prepeva 32 članov, ki so svoj poklic opravljali kot osnovnošolski učitelji. Uživajo v skupnem petju in potovanjih. Nastopali so na lokalnih in dobredelnih zborovskih koncertih, pa tudi mašah in raznih bogoslužjih. Prav tak so se predstavili v mednarodnem televizijskem programu s premiero dveh del, katerih skladateljica je njihova zborovodja Mary G. O'Brien,

profesorica v srednji šoli v Corku in predavateljica na tamkajšnji univerzi, diplomo iz zborovskega dirigiranja pa je pridobila na Inštitutu Kodaly, ki je del glasbene akademije Franza Liszta v Kecskemetu na Madžarskem. Tokrat je zbor obiskal Hrvaško in otok Krk, želja, da bi se srečali z zborom, pa jih je pripeljala na Reko in povežala s KPD Bazovica.

V uvodu je goste pozdravil domači mešani pevski zbor pod vodstvom Zorana Badjuka, v nadaljevanju programa pa so nam gostje pripravili zanimiv repertoar irskih tradicionalnih duhovnih napevov, več prirejenih svetovno znanih kompozicij, med njihovimi izvedbami se je našla tudi kakšna črnska duhovna, na pianinu pa je zbor spremljala Antoinette Baker.

█ Eva Ciglar

9. junij, Sv. Duh pri Buzetu

Z besedo in mužiko poli Sv. Duha



Takšni nastopi vedno zaželeni. Foto: Jasmina Dlačič

Naša folklorna skupina (FS) se je z veseljem odzvala vabilu SKD Lipa iz Buzeta in tako s svojim nastopom obogatila zanimivo kulturno manifestacijo z naslovom *Z besedo in mužiko poli Sv. Duha*. Organizator jo imenuje kot "srečanje kulturnih društev in pesnikov kajkavskega dialekta z obeh strani meje".

V Sv. Duhu, zaselku pri Buzetu, je v vaški cerkvi na binkoštno nedeljsko jutro potekala maša v slovenskem jeziku, po njej pa se je srečanje ob 13. uri nadaljevalo s kulturnim programom. Poleg cerkve je stal improviziran nadkrit oder, pod ogromno staro lipo

pa gledališče v senci. Predstavili so se mešana pevska zbor Vinograd iz Vrtovina in Šempas iz Šempasa, pesniki z območja Buzeta, glasbeniki Trio Lipa in mlada, nadarjena harmonikarka Vannesa Jakac, prav tako iz Buzeta. Naša FS je najprej zaplesala istrski *balun*, zatem pa v prelepih in bogatih nošah še splet gorenjskih plesov. Naš nastop so obogatili glasbeniki na harmoniki, *bajsu* in *bugarji*.

Po programu sta sledila druženje in okrepitev z bogato pogostitvijo, seveda na prostem, pod staro lipo. Vse je spominjalo na domovino – slovenska pesem, beseda, noša itd. V prijetni senci smo zapeli, nekateri tudi zaplesali in se v dobrem razpoloženju poslovili z željo, da bi še imeli takšne nastope. █ Slavica Vuković Bačić

14. junij, Slovenski dom KPD Bazovica

Bogastvo je v različnosti, likovna razstava



Vitomir Vitaz (v ozadju) s sodelujočimi avtorji, arhiv društva.

V okviru večletnega sodelovanja je v KPD Bazovica svojo dejavnost že enajsto leto zapored predstavila likovna skupina Društva železničarjev slikarjev, ustanovljena pred več kot dvajsetimi leti, ki jo sestavljajo zaposleni in upokojeanci Hrvaških železnic. Delujejo v različnih krajih Hrvaške, od Zagreba z okolico, Siska, Koprivnice, Varaždina, Osijeka, Knina in Splita do Reke. Za seboj imajo več kot petdeset skupnih razstav na Hrvaškem in tudi v več evropskih državah (Franciji, Italiji, Nemčiji in Belgiji ter na Češkem in Madžarskem).

Tokratno razstavo so imenovali *Bogastvo je v različnosti*. Sodelujoče je predstavil koordinatorski kulturnih dejavnosti v KPD Bazovica Vitomir Vitaz, o ustvarjalnosti avtorjev pa je poleg mentorice Ive Mušanović spregovoril tudi Josip Mušanović, prejšnji večletni vodja. | Marjana Mirković

15.–22. junij, Galerija Principij, Reka

Reka in Rečani, razstava



Istog Žorž, foto: Marjana Mirković.

Ob dnevu Mesta Reka, sv. Vidu in v luči priprav na začetek leta 2020, ko bo Reka evropska prestolnica kulture (EPK), sta reški župan Vojko Obersnel in vodja galerije Borislav Božić odprla razstavo *Reka in Rečani*.

Razstava je nastala na podlagi delavnice Fotografski zajtrk, ki jo je teden dni pred tem v organizaciji Fotokluba Rijeka vodil njegov predsednik Borislav Božić, sodelovalo pa je dvajset avtorjev z Reke, Kastva in Sežane. Za razstavo so prispevali skupno osemindeset formalno in izrazno različnih fotografij, na katerih so predstavili svoj pogled na Reko in Rečane ter na mesto kot prihodnjo EPK. Med sodelujočimi fotografi so bili tudi Simon Rebula iz Sežane ter člana KPD Bazovica Dragan Karlo Došen in Istog Žorž. | Marjana Mirković

15.–16. junij, Šentvid pri Stični

50. Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični

Mešani pevski zbor (MePZ) našega društva se že dolgo vrsto let udeležuje osrednje prireditve zborovskega petja v Sloveniji. Letos je bilo še posebej slovesno, saj je Tabor slovenskih pevskih zborov praznoval častitljivo 50. obletnico.

Na sobotni večer pred osrednjo prireditvijo so se v avli OŠ Ferda Vesela predstavili slovenski pevski zbori iz sosednjih držav, med njimi tudi naš. Skupaj je nastopilo štirinajst pevskih zborov in skupin iz zamejstva. Za ta nastop se zmeraj posebej skrbno pripravimo, saj želimo kar čim bolj predstaviti svoje delo in dosežke. Zapeli smo tri skladbe: *V tihi noči* Jožeta Leskovarja, *Lastovki v slovo* s solistko Marcello Vučković in znano popevko *Del tebe*, v kateri je solo zapela Sonja Ogrinc. Občinstvo je nastop navdušeno sprejelo in nagradilo s ploskanjem. Po



obsežnem programu je sledil slovesni ognjemet, nato pa smo se vsi pevci zbrali v šolski telovadnici, kjer smo se ob zvokih godbe povesečili in okrepcali, srečali znance iz drugih zamejskih društev ter se dogovorili tudi za kakšno skupno akcijo.

Nedeljsko jutro je rezervirano za generalko z dirigentom Igorjem Švaro, ki je vsakič posebno doživetje, saj maestro suvereno obvladuje veliko množico pevcev, vedno pa navduši s svojim smislom za humor, ki nas spodbudi, da damo vse od sebe na na-

Nastop v Šentvidu vsakič posebno doživetje, arhiv društva.

stopu. Letos se je na prireditvi pod geslom *Pa se sliš' – naj se sliš'* zbralo okoli 120 zborov z 2000 pevci. Po okrepčilu smo se v povorki odpravili nazaj na prizorišče osrednje prireditve tabora.

Slavje ob 50. obletnici je z nagovorom počastil predsednik RS Borut Pahor. V bogatem programu so poleg moških, ženskih in mešanih pevskih zborov nastopili tudi godbeniki Policijskega orkestra, folkloristi, pevski zbori osnovnih šol in solisti. Vsem je odleglo, ko so televizijske kamere ugasnile in je ostal za nami še en uspešen množični pevski dogodek, na katerega se vsako leto jeseni pripravljamo. Utrujeni od vročine smo se podali na kosilo, od tam pa domov v upanju, da bo Tabor slovenskih pevskih zborov obstal in se ga tudi naslednje leto udeležimo. | Zvonimir Stipetić

17. junij, RTV Slovenija, Ljubljana

Komisija Programskega sveta (PS) za Slovence v sosednjih državah



Na seji tudi več urednikov RTV Slovenija, foto: Marjana Mirković.

Na dnevnem redu junijske seje so bila med drugim *Programska izhodišča za leto 2020* in izobraževanje novinarjev slovenskih medijev iz sosednjih držav.

Med drugim je napovedana daljša tematska oddaja tipa Omizje, kjer bi prostor našla tudi ta tematika, in kot je še rečeno, je treba zagotoviti enakovredno poročanje z vseh področij in vseh slovenskih skupnosti v sosednjih državah z določenim dopisnikom, ki bo tematiko spremljal kontinuirano, generalni direktor Igor Kadunc pa je zagotovil, da bo javna RTV kljub težavam vseh vrst

zagotovila primerno pokrivanje dogajanj med Slovenci v sosednjih državah.

Na podlagi sklepa, da bodo člani komisije do 1. julija posredovali predloge za spremljanje dejavnosti in dogodkov v letu 2020, je članica iz Hrvaške med njimi izpostavila parlamentarne volitve, projekt *Reka, EPK 2020* in desetletnico pouka slovensščine kot izbirnega predmeta na OŠ Pečine na Reki. Večina drugih predlogov je v glavnem ostala enakih kot za letos, denimo za pogostejše poročanje o življenju in delovanju slovenske skupnosti, poseben angažma regionalnih centrov v Kopru (za Istro, Kvarner in Gorski Kotar) in Mariboru (za Medžimursko in Varaždinsko županijo ter Slavonijo), redno poročanje na spletni strani MMC in portalu o Slovencih v sosednjih državah ter za več sodelovanja s HRT-jem. | Marjana Mirković

28.–29. junij, Prezid

Srečanje MAJ

Slovenske zamejske gospodarske organizacije v svojem delu posebno pozornost namenjajo mladim iz svoje skupnosti. V okviru medsebojnega sodelovanja je bil lani vzpostavljen program *Mreža Alpe – Jadran (MAJ)*, in sicer z namenom ustvariti okolje, ki bi mladim omogočalo medsebojno spoznavanje, druženje, usvajanje veščin in ustvarjanje vizij razvojnih zmogljivosti regije.

MAJ 2019, arhiv SGZ. Letos je bilo srečanje MAJ že drugič – najprej v Monoštru na Mad-



žarskem in nato v Prezidu na Hrvaškem. Tretjič se bomo zbrali 4. in 5. oktobra na tromeji Italija (Trbiž)–Slovenija (Kranjska Gora)–Avstrija (Bistrica na Zili). Ob podpori Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter v sodelovanju s SKD Gorski Kotar so dogodek organizirali Slovenska gospodarska zveza (SGZ) iz Celovca, Slovensko deželno gospodarsko združenje (SDGZ) iz Trsta, Razvojna agencija Slovenska krajina (RASK) iz Monoštra in Društvo za razvoj civilne družbe EU Korak z Reke.

V Prezidu so gostitelji spregovorili o zgodovini tega območja, v poznejšem izobraževalnem delu oziroma interaktivni delavnici o javnem nastopanju in komuniciranju pa so strokovnjaki udeležence seznanili z zlatimi pravili dobre komunikacije. Na srečanju je bilo zagotovo najpomembnejše sklepanje novih prijateljstev med mladimi iz vseh petih sodelujočih držav. | Natali Iskra

29. junij, Slovenski dom KPD Bazovica

Zaključek sezone

Vsako leto skušamo ohraniti staro navado, da se ob zaključku sezone in pred odhodom na dopuste aktivni člani zberemo na vrtu društva, kjer pripravimo kulturno-zabavni večer, ki je namenjen temu, da se med seboj bolje spoznamo ter se ob plesu in glasbi družimo in povežemo, saj le tako lahko v prihodnosti sodelujemo in kujemo nove načrte.

Po uvodnih besedah predsednika KPD Bazovica Zvonimirja Stipetića je nastopil naš MePZ z dirigentom Zoranom Badjukom, za poskočni tempo pa je poskrbela društvena skupina Mimo ritma, za katero je tale nastop pomenil generalno vajo pred njihovim prvim gostovanjem na pri-



reditvi Dobrodošli doma 2019 v Radovljici. Na koncu smo se vsi zavrteli ob melodijah znanega reškega glasbenika Duleta, ki nas je pozno v večer zabaval s svojo skupino Bonaca. | Eva Ciglar

Druženje ob zaključku sezone, arhiv društva.

1.–5. in 8.–12. julij, Slovenski dom KPD Bazovica

Poletje v Bazovici

Že tretje leto zapored sta bila s pomočjo slovenskih organizacij na Reki uspešno izpeljana poletna petdnevna cikla športno-ustvarjalnega programa *Poletje v Bazovici*, namenjena najmlajšim članom. Projekt poteka že od leta 2017, ko se je vse začelo s skromnim enim tednom. Letos je bilo v prvem tednu štirinajst otrok, v drugem pa kar devetnajst. Otroci so bili stari 5,5–11 let.

Tudi tokrat je bil program organiziran tematsko, od športnega in kulturnega dne do dneva za zdravje in zdravo prehrano ter za dobrotelost. Veliko je bilo govora o dobrotelosti, zato sta bila dva obiska prav na to temo: društvo Tačke pomagačke – slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov in društvo Rdeči noski (Crveni nosovi) z Reke, ki delujejo kot klovnovi ter s pozitivno energijo in veseljem razveseljujejo otroke v bolnišnicah in starejše v domovih za ostarele. Tretji obisk pa je bil iz Osrednje knjižnice Srečka Vilharja iz Kopra in so nam prišli predstaviti *Pravljичne ustvarjalnice LegoZgodbe*.

V prvem tednu je bila v veliko pomoč prostovoljka Sara Tomažin iz Ljubljane, ki je bila z nami že lansko poletje. V drugem tednu sta bili prisotni študentki Lea in Matea z Reke.

Program je oba tedna potekal dvojezično. Trudili smo se naučiti otroke čim več slovenskih besed, predvsem pa ponoviti naučeno od lanskega leta in to znanje po-



globiti. To smo počeli prek raznih iger in s pomočjo izdelovanja plakatov na razne teme. Po kosilu sta sledila počitek in ogled filmov v slovenščini. Otroci so poslušali pravljice za sproščanje, ob njih pa so najmlajši malo zaprli utrujene oči. Učili so se mnogih pesmic in rajalnih igrice ter se ob njih dobro zabavali. Obe skupini sta za konec druženja pripravili manjšo prireditev za starše, stare starše, brate in sestre. Predstavili so se v slovenščini, in sicer z lutkovno igro *Mačka in miši*, za katero so sami izdelali miške. | Sandra Grudenic

Zanimivo, zabavno, razigrano, foto: Sandra Grudenic.

7. julij, Slovenski dom KPD Bazovica

Likovna skupina obogatila vrt

Na vrtu Slovenskega doma so se poleti naselile in ga obletavale "nekakšne ptičke, ki nič ne jedo in jih ni ravno slišati", je na spletni strani društva zapisala tajnica Eva Ciglar, "pa tako zelo "prave" so". Več fotografij je razkrilo utrinke prvih izdelkov spretnih rok ustvarjalk likovne skupine, deležnih pohval obiskovalcev. Članice, katerih mentorica je Tihana Karlovič, se srečujejo ob četrtkih in k sodelovanju vabijo vse zainteresirane.

Tihana Karlovič (1985) je diplomirala iz teologije in filozofije na reškem oddelku Katoliške bogoslovne fakultete v Zagrebu (2010), leto pozneje pa tudi iz likovne pedagogike na Akademiji za uporabne umetnosti na Reki, podiplomski študij pa je končala leta 2014 na Akademiji za likovne umetnosti v Vroclavu na Poljskem. Delala je kot asistentka na omenjeni reški akademiji, za svoje ustvarjanje prejela več nagrad in priznanj, za seboj ima deset samostojnih razstav, sodelovala pa je tudi na številnih skupinskih predstavah. Živi in dela na Reki in v Lokvah, likovno skupino v KPD Bazovica vodi od lani.

Marjana Mirković



Ptički na vse strani, foto: Eva Ciglar

17. julij, Tivoli, Ljubljana

Vse lepote Parka Tivoli



Ljubljano krasijo parki in spomeniki, arhiv skupine.



Kot majhni otroci se veselimo našega vsakoletnega obiska Ljubljane, mesta bogate zgodovine in kulture, ki nas čaka odprtih rok in polno vedno novih spoznanj.

Tokrat smo si najprej ogledale največji mestni park, znameniti Tivoli, enako čudovit v vsakem letnem času. Vanj pridemo iz

samega središča mesta. Na sprehajališču, ki je dobilo ime po slovenskem impresionističnem slikarju Rihardu Jakopiču, smo si ogledale razstavo fotografij zanimivih stavb stare Ljubljane. Sprehajališče, ki ga je zasnoval svetovno znani arhitekt Jože Plečnik, nas je pripeljalo do dvorca Tivoli, ogledale pa smo si tudi Cekinov grad in se fotografirale v znani viteški sobi. V sončnem dopoldnevu nas je pot peljala proti ribniku. Na travniku ob njem so posedali ljudje in sproščeno uživali v branju na prostem, v *Knjižnici pod krošnjami*. Vsepovsod so nas obkrožale vrtnice, 160 različnih vrst, med njimi prelepa Prešernova vrtnica. V rastlinjaku smo si ogledale različne tropske rastline in nato nadaljevale pot proti NUK-u, kjer smo si ogledale razstavo *Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem*. Del te razstave je tudi KPD Bazovica z vsemi skupinami – seveda smo bile ponosne, da tudi z našo. Imele smo srečo, da smo zatem lahko vstopile še v najsvetlejši in najmogočnejši prostor knjižnice, Veliko čitalnico, v prvi vrsti namenjeno študentom in raziskovalcem, vstop vanjo pa je sicer omejen.

Zadovoljne in izpolnjene z novimi spoznanji smo se odpravile proti domu. Nasvidenje Ljubljana ... do naslednjič!

Skupina za raziskovanje slovenskega kulturnega izročila (SRSKI)

6.–8. september, Reka, EPK 2020

Porto Etno, festival glasbe in kulinarike

V okviru projekta *Reka, EPK 2020* je potekala prireditev *Porto Etno, festival svetovne glasbe in kulinarike*, ki se je tokrat, že tretje leto, razširila na več lokacij in ima poleg glasbenega in kulinarичnega tudi folklorni, cirkuški in otroški program, namenjen širši javnosti: vonji in okusi ter pesmi in napevi Istre in Kvarnerja so se prepletali s tistimi iz vsega sveta ter ustvarjali vsestransko živahen utrip večkulturnega in odprtega mesta. Več kot sto udeležencev iz dvajsetih svetovnih kuhinj je s številnimi izobraževalnimi programi vtisnilo festivalu *Porto Etno* poseben pečat, ki na najboljši možen način pooseblja Reko, luko različnosti, kot se glasi njeno geslo za EPK 2020.

V programu festivala smo sodelovale tudi članice skupine SRSKI iz KPD Bazovica. Ob naši izvorno okrašeni stojnici smo se predstavile v gorenjski narodni noši. Številni obiskovalci so pokusili in pohvalili gorenjsko zaseko na domačem kruhu, ričet na babičin način, fižolovo enolončnico ter za sladico orehovo in pehtranovo potico, kvašen sadni kruh in jabolčni zavitek. V slabih treh urah je vsega zmanjkalo, kar priča o tem, da je bilo vse odlično in skuhanano z ljubeznijo. Pri nas je postal tudi reški župan Vojko Obersnel, naše gore list, ki je pokusil fižolovo enolončnico in se pohvalil, da je tako dobro enolončnico



jedel samo še pri svoji babici. Naša bogata noša je pritegnila tudi pozornost številnih novinarjev in fotografov ter ekipe TV Ri kanal. Da je vse teklo "kot po maslu", se posebej zahvaljujemo Lucijanu Verbancu, članu planinske skupine (PS) KPD Bazovica, ki nam je vsakič v pomoč. Ozračje je bilo resnično živahno, svetovljansko, poleg naše stojnice so bili na eni strani Rusini, na drugi predstavniki srbske manjšine, za nami kuhinja z Madagaskarja. To nas je spomnilo na velikega slovenskega pesnika Franceta Prešerna in njegove vizionarske verze iz sedme kitice Zdravljice, tudi slovenske himne:

*Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
prepir iz svéta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!*

█ Zdenka Kallan Verbanac

Bogata stojnica KPD Bazovica, arhiv društva.

12. september, Slovenski dom KPD Bazovica

Čujte gore in bregovi, razstava fotografij

Fotografska skupina KPD Bazovica je v goste znova povabila člane Foto kluba Sušec iz Ilirske Bistrice, s katerimi jo veže večletno sodelovanje. Že tradicionalno je septembrska razstava organizirana tudi v počastitev praznika, 15. septembra, ko Slovenija praznuje dan vrnitve Primorske k matični domovini.

Gostje so se tokrat predstavili z razstavo, ki so jo naslovili *Čujte gore in bregovi*. Po besedah Stojana Spetiča so jo posvetili praznovanju 150. obletnice Tabora na Kalcu, ki je 9. maja leta 1869 potekal v bližini graščine Kalec. Na taboru so govorili o takratnih gospodarskih temah in zahtevi po zedinjeni Sloveniji. Za temo razstave so tako izbrali markantni stolp nekdanje graščine Kalec.

Veliko presenečenje večera je bil s svojim



izjemnim glasbenim nastopom devetnajstletni violinist Matej Mijalič z Reke, ki je navdušil vse obiskovalce. Nadarjeni mladenič je študent tretjega letnika na zagrebški akademiji za glasbo in ima bogat življenjepiš, prejel je številne nagrade in večkrat dosegel prvo mesto na tekmovanjih na Hrvaškem, v Sloveniji in drugih evropskih državah. █ Marjana Mirković

IZLETI PLANINSKE SKUPINE KPD BAZOVICA

1. junij, S PD RTV Ljubljana na Soriško planino

Naše sodelovanje s planinskim društvom (PD) RTV Ljubljana traja že dolgo, skoraj petnajst let. Srečanja so vsakoletna, tudi skupnih izletov je bilo veliko. Letos so planinci iz Ljubljane sodelovali s polnim avtobusom na tradicionalnem pohodu po Krku, mi pa smo vrnili obisk na izletu na vrhove nad Soriško planino. Lep sončen dan, visoke gore v daljavi še vedno pod obilico snega, a zeleni travniki na Soriški planini, polni pomladanskega cvetja. Vrhovi Možic, Lajnar, Slatnik, Dravh in Šavnik, visoki okrog 1600 metrov, so lahko dostopni, a zaradi osamele lege izredni razgledniki. Pod njimi proti jugu ležijo Baška grapa, Porezen, primorski vrhovi in Snežnik. V daljavi se je bolj slutila kot videla naša Učka, proti severu in zahodu pa Julijske in Kamniške Alpe ter seveda v nebo vzpenjajoči se Triglav. Globoko pod njimi je Bohinjsko jezero, le malo stran od Možica pa se vidi istočasno še Blejsko jezero. Blizu je tudi Ratitovec, eden izmed prihodnjih ciljev v bližini. Ker je tod potekala rapalska meja med prvo Jugoslavijo in Italijo, so vrhovi prepredeni s številnimi ostanki italijanskih bunkerjev, vojašnic, kavern in strelskih jaškov.

Martinčkanje na soncu, druženje s prijatelji, načrti za prihodnje skupne pohode in srečanja... Ni potrebno veliko, da je človek srečen! No, tokratno druženje se je nadaljevalo še v nižini. Na povratku domov so si Rečani želeli ogledati še Škofjo Loko, najbolj ohranjeno in najlepše srednjeveško mesto v Sloveniji. Predsednik PD RTV Veliša Lazović se je dobro pripravil in povedel goste po mestu, v katerem se združujeta dve reki, gorski lepoticici:



S sprehoda po Škofji Loki, foto: Darko Mohar

Selška in Poljanska Sora. Prelepa arhitektura in številne zgodbe o življenju v teh krajih so očarale goste. Hvala Veliši, Matjažu, Liljani in vsem pridnim članom PD RTV za gostoljubje in ves trud ob izpeljavi izleta, ki bo reškim planincem še dolgo ostal v lepem spominu.

15. junij, Dan slovenskih planinskih doživetij 2019 na Lisci

Letošnji dan slovenskih planinskih doživetij so pripravili člani PD Lisca iz Sevnice. Del PS KPD Bazovica in hkrati tudi PD Snežnik v sestavi Ljiljana Čargonja, Milivoj Filipovič in Darko Mohar se je v Postojni priključil avtobusu, ki ga je za primorske planince organiziral Meddruštveni odbor (MDO) PD Primorske.

Na Lisci smo člani naše skupine že bili pred nekaj leti in s tega posavskega hriba smo se vrnili polni najlepših vtisov, zadovoljni z ogledom prekrasne narave in predvsem z odprtostjo in dobrotto domačinov. Letošnji obisk ni spremenil prvotnega mnenja, narava je še naprej enkratna, pristrčnost domačinov pa tudi še kar traja.

Seveda je bila tudi družba primorskih planincev, v kateri smo potovali, tako kot vedno vesela. Po prihodu je večina na Lisco

Reški planinci na Lisci, arhiv Milivoja Filipoviča.



krenila kar iz Sevnice, pri čemer je bilo hoje za nekaj več kot tri ure. Nekateri smo se predvsem zaradi vročine raje odločili za ogled nove učne poti po planoti in travnikih na vrhu Lisce. In nismo zgrešili, saj so domačini poskrbeli za dva vodiča – naravoslovca, ki sta imela veliko tega za povedati in pokazati. Okrog koč je bila na ogled še akcija reševanja, otroci so se lahko udeležili številnih ustvarjalnih delavnic, lahko se je plezalo na umetni steni, več kot petdeset praporščakov pa je s svojim mimohodom pripravilo pravi spektakel. Za nas iz KPD Bazovica je bilo sodelovanje kar pomembno, saj so srečanja s člani predsedstva Planinske zveze Slovenije (PZS) zelo pomembna za uspešno poslanstvo skupine.

Za primorske planince se je dan končal takoj po osrednji prireditvi, na kateri je med drugimi spregovoril tudi novi predsednik PZS Jože Rovar. Morali smo na pot proti domu, da bi zadovoljili tudi pravila avtobusnega prevoza. Kje se srečamo naslednje leto, se še ne ve, vendar se bomo z veseljem udeležili novega dneva slovenskih planinskih doživetij.

23.–25. avgust, Vršič in Mokrine



Izza gozda se prikaže Ajdova deklica,
foto: Darko Mohar.

Za prvi izlet v jesenskem delu sezone je bil izbran vzpon na več kot 2000 metrov visok Konjski špik nad Mokrinami (Nassfeld) na meji Avstrije in Italije. Prenočevanje je bilo dogovorjeno v Tonkini koči na Vršiču. Žal vremenska napoved in nevihte niso omogočili vzpona na zastavljeni cilj, so pa planinci le obiskali Mokrine in gore nad tem zelo znanim avstrijskim smučiščem. Sprehod po zgodovinski poti jih je seznanil s številnimi

zgodovinskimi dogodki, ki so se tod zvrstili. Impresiven je bil obisk kapelice in spomenika, ki naj bi po krvavi prvi svetovni vojni prinesla mir in prijateljstvo Italijanom in Avstrijcem.

Bivanje v Tonkini koči je bilo izredno veselo, oskrbnica nam je kljub stalnemu dežju omogočila prijetno bivanje. Vzpon do bližnjega Poštarskega doma je lep, po prijetni stari trasi ceste na Vršič. Nad potjo se dvigujejo visoke, navpične stene Prisanka z lepo vidnim sprednjim oknom in Ajdovo deklico v steni. Okrog pa so visoki Kumleh, Veliki Mavrinc, v daljavi Špik, Škrlatica in druge visoke martuljške gore.

Zadnji dan si je vsak zastavil svoje cilje – "ta mladi" so se po Hanzovi poti povzpeli na Malo Mojstrovko, starejši so se (neka-teri še enkrat) sprehodili do Poštarskega doma, obiskani pa so bili še dolina Trente in Soča, slap Savica in še marsikaj drugega.

Alpam za zdaj na svidenje, a z obljubo ponovnega obiska!

Na Mokrinah v Avstriji,
foto: Darko Mohar.



8. september, 39. spominski pohod po poteh bazoviških junakov

Veljalo se je spet spomniti prvih žrtev fašizma. Člani naše skupine vsa leta od ustanovitve sodelujejo na pohodu, posvečenem štirim mladim žrtvam fašizma, ustreljenih 6. septembra 1930 pri Bazovici nad Trstom. Po teh žrtvah je tudi naše slovensko društvo na Reki dobilo svoje ime. Srečanja na pohodih s planinci iz cele Primorske so vedno prijetna, prijateljska. Kot da bi prihajali domov. Tako je bilo tudi letos. Zaradi slabe vremenske napovedi se je zbralo nekaj manj planincev, tudi trasa pohoda je bila nekoliko skrajšana. Na koncu je vreme planincem le prizaneslo, deževati je začelo šele na poti proti domu.

Na proslavi na gmajni je bilo izrečenih veliko miroljubnih besed, besed, ki iščejo mir, sožitje, željo, da se take strahote nikoli več ne dogodijo. Tudi srečanje z ministrom RS, pristojnim za Slovence v zamejstvu in po svetu, Petrom Jožefom



Česnikom, dolgoletnim prijateljem Slovenskega doma na Reki, je bilo zelo prisrčno.

Naslednje leto bo 80. obletnica tragičnega dogodka pri Bazovici. Prepričani smo, da jo bodo s svojo udeležbo počastili tudi številni člani drugih skupin KPD Bazovica z Reke.

Planinci KPD Bazovica in Marinka Pertot (v prvi vrsti, druga z leve),
foto: Darko Mohar.

Besedila:
Darko Mohar

12. junij, PGŽ, Reka

Ustanovitvena seja slovenskega manjšinskega sveta



Na ustanovitveni seji Sveta slovenske narodne manjšine PGŽ je bil za predsednika znova soglasno izvoljen Vasja Simonič, enako tudi podpredsednica, Dragica Rizman. Petin-

dvajsetčlanski svet bodo v obdobju 2019–2023 sestavljali še Ljudmila Barbalič, Marija Birk, Jasmina Dlačič, Zarja Dlačič, Milan Grlica, Ivan Harej, Ana Hromin, Boris Hrvatin, Zdenka Jelovčan, Loredana Jurkovič, Zdenka Kallan - Verbanac, Damijan Malnar, Zoran Ožbolt, Edvard Primožič, Ljubica Pugelj, Boris Rejec, Barbara Riman, Kristina Riman, Alenka Simčič, Alenka Stanič, Marta Vitaz, Milena Zubčič in Slavko Žagar. **Marjana Mirkovič**

17. junij, Mestna hiša, Matulji

Svet slovenske narodne manjšine Občine Matulji



Ustanovitvena seja za Svet slovenske narodne manjšine Občine Matulji v novem, drugem mandatu (2019–2023) je potekala v Mestni hiši, kjer je navzoče pozdravil tudi župan

Mario Čikovič. Za novega predsednika sveta je bil znova izvoljen Robert Bavčar, ki je to telo vodil tudi v prejšnjem mandatu (2015–2019), za podpredsednico pa Alenka Stanič. Svet slovenske narodne manjšine Občine Matulji šteje deset članov: šest jih je začelo svoj drugi mandat, poleg obeh vodilnih članov so to še Apolonija Kinkela, Liljana Ružič, Alenka Simčič in Milena Zubčič, štirje člani pa so bili v svet izvoljeni prvič – Sandra Grudenič, Natali Iskra, Andrea Šlosar in Vladimir Vrh. **Povzeto po zapisu Natali Iskra**

22. junij, Idrija, bolnišnica Franja

Idrija, očarljivo mesto Unescove dediščine

Svet slovenske narodne manjšine Občine Matulji je organiziral izlet v Idrijo, prosti sedeži v avtobusu pa so omogočili udeležbo tudi rojakom iz okoliških krajev, med njimi Marici Gaberšnik, ki nam je poslala ta prispevek in se ji zanj najlepše zahvaljujemo, objavljamo ga v skrajšani obliki:

"Prva točka našega potepanja je bila znamenita partizanska bolnišnica Franja, zgrajena v težko dostopni soteski Pasice, v zaledju Cerkna. Delovala je od decembra 1943 do maja 1945 in je nosilka Znaka evropske dediščine, saj sodi med neverjetne

primere humanosti v najtežjih vojnih razmerah. V njej se je zdravilo okrog 900 ranjencev različnih narodnosti. Pot smo nadaljevali v Idrijo, mesto živega srebra, ki je s svojo preteklostjo in sedanjostjo skrbi za ohranitev kulturne in tehniške dediščine uvrščeno na prestižni Unescov seznam svetovne dediščine. Potem ko so po 500 letih zaprli rudnik živega srebra, so del rova namenili turističnim ogledom, mi smo si ogledali Antonijev rov, se sprehodili po starem mestnem jedru in novo urejenem Mestnem trgu, se ustavili pred cerkvijo sv. Trojice z najstarejšimi temelji v mestu in zgrajeno na kraju, kjer je kmet v svojem škafju odkril samorodno živosrebrno rudo. Nekaj korakov dalje je mogočno poslopje prve slovenske realke, tu je idrijski grad Gewerkenegg, rudarska upravna stavba in skladišče za rudo, danes mestni muzej. Mesto ob Idriji hrani še veliko znamenitosti: idrijsko čipko, ostanke tehniške dediščine in naravne lepote."

Pred vhodom v Antonijev rov, foto: Marica Gaberšnik



1. junij, Spoznajmo Slovenijo 2019

Izlet na Gorenjsko

Učiteljica Vida Srdoč je ob koncu šolskega leta organizirala zanimiv izlet za učence slovenskega jezika z Reke in iz Istre.

Na prvi dan junija smo ob sončnem vremenu prispeli z avtobusom v Radovljico. Obiskali smo Čebelarški muzej v baročni graščini, odprt leta 1959. V njem je na ogled nekaj manj kot 250 poslikanih panjskih končnic, najstarejša z letnico 1758. Navdušil nas je opazovalni panj z živimi čebelami, kranjskimi sivkami. Panj je povezan s prozornim predorom skozi okno v naravo. Čebelice zato lahko svobodno živijo in delajo. Slovensko čebelarstvo ima večstoletno

svetovno znano tradicijo. Rojstni dan pomembnega slovenskega čebelarja Antona Janše, 20. maj, je bil leta 2017 razglašen za svetovni dan čebel. Čebelarški muzej je edinstven v Sloveniji in evropskem prostoru.

Po kosilu smo pot nadaljevali po prelepi zeleni pokrajini, obdani s še vedno zasneženimi gorami. V Vrbi smo obiskali lepo urejeno rojstno hišo pesnika Franceta Prešerna. Šli smo tudi v Kranj. Tam je Prešeren preživel svoja zadnja leta, zadovoljen, da mu je uspelo uresničiti željo po samostojni advokaturi. Ogleдали smo si prostor, kjer je živel in delal. Posebnost te stavbe je vitrina v njenem središču: na eni od sten je v različnih jezikih in pisavah besedilo slovenske himne, sedme kitice Prešernove Zdravljice.

Zadovoljni, ker smo spoznali delček Slovenije in se še nekaj naučili, smo se zvečer vrnili domov. Ana Hromin



Z učiteljico Vido (desno) vedno zanimivo, arhiv SKD Ajda.



IN MEMORIAM

Tomo Petrač

Vse, ki smo ga poznali, je pretresla žalostna novica, da je 20. septembra 2019 v 72. letu starosti umrl Tomo Petrač, dolgoletni član in podpredsednik SKD Snežnik iz Lovrana.

Tomo Petrač se je rodil na valentinovo leta 1948 v kraju Donja Rijeka pri Križevcih, kjer je preživel otroštvo, srednjo šolo pa je obiskoval v Mariboru. Zaposlil se je v gradbeništvu. Med številnimi potovanji doma in na tujem ga je pred slabimi petdesetimi leti pot pripeljala v Lovran, kjer se je poročil in ustvaril dom s soprogo Tonko ter se skupaj z njo prizadevno vključil v dejavnost slovenske skupnosti.

Na pokopališču Lovran so se od njega poslovili sorodniki in prijatelji ter člani društva s slovensko pesmijo, ki jo je imel tako rad, in besedami v slovo, ki jih je izrekel predsednik SKD Snežnik Vasja Simonič. Med drugim je dejal, da je Tomo Petrač delo zavzeto nadaljeval še po ženini smrti in bil tudi podpredsednik društva: *"Slovensko pesem in kulturo si vzljubil prek žene Tonke, klene Slovenke, in zlasti pesmi poznal boljše kot marsikateri naš rojak v društvu. Bil si vedno pripravljen na pomoč in sodelovanje, miren in tih, vselej v ozadju, a nepogrešljiv v našem društvu, ki ti je po upokojitvi postalo drugi dom v pravem pomenu besede.*

Ostal nam boš v nepozabnem in toplem spominu."

5. junij, Opatija, Mediji in narodne manjšine v RH



Alen Tahiri in Aleksandar Tolnauer, foto: Marjana Mirković.

V organizaciji Urada Vlade RH za človekove pravice in pravice narodnih manjšin ter Sveta za narodne manjšine RH je v Opatiji potekal seminar *Mediji in narodne manjšine v RH*. Udeleženci so med drugim poudarili vlogo medijev za položaj narodnih manjšin ter razvoj kulture dialoga in napredek na področju človekovih pravic nasploh. Največja težava je HRT, ker še zdaleč ne izpolnjuje obveznosti iz pogodbe, podpisane z vlado RH za obdobje 2018–2022, predvsem kar zadeva delež programskih vsebin, namenjenih narodnim manjšinam. Lani

ta ni presegal 1,6 %, dejansko pa je odstotek še nižji, je opozoril dr. Nikola Baketa z Inštituta za družboslovno raziskovanje, ker so v ta sklop nekompetentno vštete tudi druge, neprimerne teme. Dodatna težava so škandalozne vsebine v javnem televizijskem programu, ki jim HRT daje prostor, kot so promocija zgodovinskega revizionizma ter skrajno desničarska in proustaška stališča, kar je nedopustno. Opozorili so še na nestrpnost in odkrit sovražni govor, zlasti na spletu, pri čemer se je dr. Antonija Petričević z zagrebške pravne fakultete ozrla na restriktivno zakonodajo, zaradi katere se sovražni govor ne sankcionira. Novost na seminarju pa je predstavljala ravnatelj HRT-ja Kazimir Bačić, ki se je kot prva oseba na tej dolžnosti udeležil seminarja in med drugim napovedal, da se bo zavzel za kadrovsko okrepitev uredništva TV-oddaje Prizma in tudi programskih vsebin za manjšine. | Marjana Mirković

27. junij, Zagreb, seja

Tudi na seji Sveta za narodne manjšine RH so opozorili na nespoštovanje pogodbe med vlado RH in HRT-jem, med drugim pa so tudi uskladili in objavili besedilo *Sporočila o naraščanju ozračja nestrpnosti v družbi, sovražnega govora, nasilja in etnocentrizma*. Sporočilo poziva politično, kulturno in celotno javnost na Hrvaškem, naj se skupaj najostreje zoperstavi nacionalni, verski, spolni, starostni in rasni diskriminaciji, da bi ustvarili možnosti za uresničevanje enakopravnosti vseh državljanov kot najvišje vrednote ustavnega sistema RH. | Marjana Mirković

10.–17. avgust, Etnološka zbirka rodbine Čop Palčava šiša, Plešce



Palčava šiša povezuje vse generacije, foto: Marjana Mirković.

Vodja dejavnosti v okviru te zbirke Marko Smole je znova pripravil zanimiv program poletne enotedenske etnološke delavnice. Mladi udeleženci so na terenu raziskovali in odkrivali nova spoznanja v stavbni arhitekturi ter se v druženju z domačini seznanjali z narečjem in tradicionalnimi običaji, krajevno zgodovino ter novostmi v založništvu in filmski produkciji. Program je vseboval uvodno predavanje Marka Smoleta o starih Slovanih, spoznavanje izdelave cvetja iz papirja, kjer je o tem delu slovenskega ljudskega izročila spregovorila kustosinja Živa Ogorelec iz Pokrajinskega muzeja Kočevje, predstavi-

tev knjige o skrivnostih Kolpe avtorja Emila Crnkovića iz Broda Moravic in etnografskega filma o potomcih Kočevjarjev s Kozjega Vrha avtorja Rasima Karalića iz Delnic ter pekovsko delavnico, Dejan Troha iz Prezida je govoril o cerkveni arhitekturi na Čabranskem, Simona Kavčič je uprizorila predstavo *Hudič žene polhe past*, pripovedni večer, posvečen spominu na Bojana Pajniča, pa je sklenil etnološki teden, ki sta mu dan pozneje sledila še tradicionalno romanje na Sveto Goro in pleški sejem.

Dogodek je bil organiziran v okviru skupine za ljubitelje etnologije pri Slovenskem etnološkem društvu in v sodelovanju s Pokrajinskim muzejem Kočevje, Pomorskim in zgodovinskim muzejem Hrvaškega primorja z Reke, društvom Osilniška dolina, podružnico Matice Hrvaške iz Čabra in SKD Gorski Kotar.

| Marjana Mirković

Fotografsko-dokumentarna razstava *Zadnji pričevalci*, ki jo je v okviru programske usmeritve *Doba moči* v sklopu projekta *Reka, EPK 2020* organiziral Center za soočanje s preteklostjo Documenta, prinaša pričevanja in spomine internirancev italijanskih fašističnih taborišč, med drugim enega izmed najhujših, Kamporja na otoku Rabu. Na stotine je krajev internacije, danes že pozabljениh. Pomembno in pretresljivo gradivo so zbrale avtorice fotografinja Manca Juvan, zgodovinarica dr. Urška Strle ter novinarka in raziskovalka Saša Petejan. Slednja je tudi spregovorila na odprtju in vodstvu po razstavi 28. septembra ter med drugim poudarila, da *"žrtve ne govorijo, mi govorimo o žrtvah namesto njih, zato so spomini pomembni. Nihče ni govoril o teh, ki so izgubili vse in breme sedemdeset let nosili v sebi."* Dokumentirano število žrtev na Kamporju je 1490, dejansko pa je veliko večje, več tisoč, je na odprtju razstave povedal preživeli taboriščnik iz Slovenije Herman Janež, najzaslužnejši



Saša Petejan, Vesna Teršelič, Andrea Roknić Bezanić in Dinko Tamarut, foto: Marjana Mirković.

za podatke o tem taborišču. O pomenu spoznavanja zgodovine in fašističnega nasilja, kulture spomina in ozaveščanja mlade generacije so spregovorili tudi Andrea Roknić Bezanić z reške filozofske fakultete, vodja Documente Vesna Teršelič in Dinko Tamarut iz županijske organizacije Zveze borcev.

Sočasno je bila odprta tudi razstava *Tkanine odpora – glasovi žensk*, in sicer z deli iz mednarodne zbirke *Tkanine sporov*, predvsem z območij vojnih spopadov.

Organizator je po odprtju pozval tudi k akciji za pomoč brezdomcem. | Marjana Mirković

Moja dežela

Vozim se z vlakom v mojo deželo.
Dušni je dan, ne izgleda veselo.
Tudi vreme je zelo otožno,
Dežuje in vse je vlažno.

Sama sedim v kupeju, skozi okno gledam ven.
Razmišljam, kaj se je spremenilo, odkar sem prišla sem.
Takrat je na tej progi veliko vlakov vozilo,
zelo pogosto se je iz kraja v kraj hodilo.

Sedaj v to deželo podnevi vozi samo en vlak,
za katerega celo ne ve vsak.
Rada grem v svoj rojstni kraj,
pa tudi rada se vrnem nazaj.

Leta bežijo, spomini ne, oni so večni.
Mislim, da smo včasih bili bolj srečni.
Naša otroška leta so bila drugačna,
kot jih imajo sedaj,
če bi lahko, bi se vrnila v tiste čase nazaj.

| Marija Šenk, december 2018

Balkan z več obrazi

Pozdravljeni! Konec poletja sem preživel la lep večer v vaših društvenih prostorih na Brajdici. Makedonski, se opravičujem, severnomakedonski pevski zbor, njegovi pevci in glasbeniki ter seveda dirigentka so pripravili, verjamem, za vse v dvorani prijetno presenečenje. Res lep zaključek mojega poletja, *balkansko* obarvanega!

Zakaj je bilo moje poletje balkansko? Joj, tako lepo balkansko! Od doma ob hrvaški obali v Črno goro, Srbijo, Bosno in Hercegovino ter nazaj v Hrvaško in domov. V štirinajstih dneh skozi štiri države, če odštejem

domovino. V torbi štiri denarnice, za evre, kune, dinarje in marke. Velik zemljevid v avtu, ker majhen ne more biti, če naj zajame ta Balkan, zelena karta in velika želja, da bi čas tekkel zelo počasi. O hrvaški obali, ko govorimo o naravnih lepotah, ne gre izgubljati besed. Neštetokrat sem že videla tisti prizor nad Jadranovim in Dramljem: kamnita golota južnega



Dragica Jaksetič

Krka in sosednjih otočkov na modrem zrcalu morja. Vsakokrat, ko zagledam ta veličastni prizor, sem očarana, kot bi to kamenje in to vodo videla prvič.

In potem na jug! Mimo obalnih mest in tamkajšnje gneče. Postanek v Stonu, kjer na začetku julija vse še drema in smo v kraju skoraj edini turisti. Zdrvimo mimo Dubrovnika, letos ponovno v Kupare, pogledat tisto biserno morje in ali se še vedno nihče ni dotaknil tistih neverjetnih ruševin palač različnih časov in družbenih sistemov. Verjetno že avstrijskega letovišča, ki ga še vedno, čeprav propadajočega, krasi drevored palm. Okrog tega raja je nekdanji jugoslovanski arhitekturni betonski paradiž, vojaško letovišče, ki je svojo nekdanjo slavo visoko plačalo v zadnji vojni. Sokolgrad v Konavljah pa tam, ves kamnit, bel in lep, stoji že stoletja in kljubuje vsem sistemom.

Obtičimo na meji s Črno goro, se pražimo na soncu in sočustvujemo z motoristom pred nami. Vsi vozniki mu dajejo prednost, da nam pred očmi ne omedli, a ga hrvaški obmejni policist neusmiljeno vrne nazaj v vrsto. Da se ve, kdo je tu šef. Ve se, kdo je tu šef, tudi potem, ko je motorist že odrešen muk, mi pa se še naprej čudimo, čemu pred

nami policist pol ure mrcvari fanta in dekle v avtu s kranjsko registracijo. Nemočni čakamo, ni izbire.

Končno pospravimo denarnico s kunami, poiščemo denarnico z evri. Z očmi iščemo Kotor, a kam je šel? Ni ga. Pa je, le da ga zakriva plavajoče mesto, križarka, ki zaseda pol zaliva. Komaj najdemo prosto mizo. Pogovor z natakarkjem. Ni od tu, iz notranjosti je. Vsi tu so iz notranjosti, pove. Čutimo, da na nas gleda, kot da smo iz obljubljene dežele. Ah! Ni besed, a upam, da razume govorico mojih oči: "Nikar ne rini k nam v polsuženstvo za minimalno plačo." Zbežimo iz Kotorja, preplavljenega s turisti s križarke. Kmalu občudujemo drugačno obalo, obalo klifov, padajočih v morje. Ah, kako lepo! Nov svet. Začenja se dopust! Cene padajo, prijaznost turističnih delavcev raste. Sobodajalec, izvemo, je bil vojak Jugoslovanske ljudske armade (JLA) v junijski vojni v Sloveniji. V Pivki je nalagal kramo iz kasarn na vagone...

Drugo jutro z morja proti severu. Nikoli ne pozabim divjega kanjona Morače, veličastnih sten na obeh straneh in vanje izluknjanih predorov ali vsajenih viaduktov proge Bar-Beograd! V Sloveniji že desetletje mendramo in ne zmoremo zgraditi borih 24 kilometrov proge iz Divače v Koper, že dve leti se pripravljamo na graditev druge cevi predora skozi Karavanke, pa se ne moremo zmeniti niti tega, kdo ga bo gradil. Kitajcev nočemo, Turkov se branimo, med sabo bi se ... Gledam v stene nad kanjonom, v katere so pred sedemdesetimi leti rinili z navadnimi lopatami, krampi in samokolnicami, luknjali predore in vpenjali mostove za tire med Barom in Beogradom, in ne morem verjeti!

Črna gora me povsem očara. Kamorkoli prispemo, povsod nas zasujejo s turističnimi informacijami, prospekti, zemljevidi, prijaznostjo, pristnostjo, krasno hrano, zgodbami in tudi šalami na svoj račun. Spotoma si ogledujemo spomenike in ostala obeležja narodnoosvobodilnega boja (NOB). Vidi se, da ni denarja za obnovo, a povsod je pokošeno, urejeno, tudi peterokrake zvezde so še vedno rdeče. Enako je tudi v Užicu, čeprav Tita ni več sredi trga, temveč je zdaj na muzejskem dvorišču. Vsakih 50 kilometrov srečamo koga, ki je služil vojaščino v Ilirski Bistrici ali Pivki, imamo občutek, da so res vsi iskreno veseli, ko slišijo, od kod prihajamo.

Čez Drino v neznane kraje do Sarajeva, ki ni več Sarajevo, ob Neretvi do Jablanice in nato gor, na prostrano, zračno, krasno Blidinje. Potem pa spet poiščemo denarnico s kunami in nazaj v lepo našo. Tam nekje, kjer se začne Buško jezero, na hrvaški strani, si v občestni gostilni spet zaželimo finih čevapčičev in vsega, kar spada zraven. Ko vprašam za kajmak, mi možakar zabrusi: "Ako hočeš kajmak, vrati se tamo gore!" Da ne tvegam mednacionalnega spora požrem vprašanje, čemu "tu dole" na jedilniku ponuja "čevape". Najraje bi se res obrnila.

Potolažim se v obmorskem mestecu, kjer vsi jamrajo, kako je sezona slaba, in komaj najdemo sobo s kuhinjo, ki stane manj kot sto evrov. Zjutraj si kupim Jutarnji list in berem reportažo hrvaškega novinarja, ki vabi svoje rojake, tudi upokojence, na poceni počitnice na črnogorsko obalo, kjer se na primer ne zgodi, da ti na mizo ne bi prinesli računa. Svetuje jim celo, naj gredo na dopust v Herceg Novi in se od tam odpravijo na ogled Dubrovnika. Ta pa res ni neumna!

■ Dragica Jaksetič, dragicajaksetic@gmail.com

Majda Udovič: Vsako državljanstvo je zgodba zase

Po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške so si tudi številni rojaki na Reki morali na novo urejati osebne dokumente. Veliko bliže kot Veleposlaništvo RS v RH v Zagrebu je pristojni urad v Ilirski Bistrici in po besedah mnogih je ta upravna enota (UE) zaradi prijaznosti zaposlenih prijetno presenečenje, k zadovoljstvu strank pa močno prispeva tudi svetovalka Majda Udovič. Večkratne pohvale za njen posluh pri reševanju različnih težav reških rojakov in njena načrtovana upokojitev ob koncu tega leta so botrovale predstavitvi v tokratni rubriki Srečanja. Pogovor je bil priložnost, da tudi bralcem Sopotij pojasni določena vprašanja o pridobitvi državljanstva RS.

"Doma sem iz Jelšan, vasice blizu meje. Reka nam je od nekdaj domača in že mnoga leta tudi pomembno nakupovalno središče, mnogim, med njimi tudi mojemu očetu, je nudila zaposlitev, zato tudi bolje poznam to problematiko. Z njo se ukvarjam skoraj dvajset let, in ko sem z davčne uprave prešla na to področje, sem se morala vživeti v povsem novo vsebino dela. Ob mojem prihodu še nismo vodili postopkov sprejemanja v državljanstvo, smo pa imeli kar precej ugotovitvenih odločb. Še vedno je dosti ugotovitvenih odločb o državljanstvu po rodu staršev. Osebe, rojene pred osamosvojitvijo RS, se štejejo po zakonu za državljane RS, če so po predpisih, ki so urejali državljanstvo RS, to je pred 25. 6. 1991, imele slovensko državljanstvo in državljanstvo tedanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). S to določbo je RS izrecno vzpostavila pravno kontinuiteto do bivše jugoslovanske države glede vprašanj državljanstva. V praksi to pomeni, da je treba pri ugotavljanju državljanstva za konkretno osebo upoštevati tiste predpise o državljanstvu, ki so veljali na današnjem območju RS v času rojstva osebe in do trenutka, ko se ugotavlja njeno državljanstvo. V primerih, ko se ugotovi, da je oseba, upoštevajoč vso dosedanje zakonodajo, državljanka RS, se šteje, da je državljanka od rojstva. Poleg navedenih ugotovitvenih odločb pa zakon omo-



goča tako imenovane "priglasitve v državljanstvo RS" do dopolnjenega šestintridesetega leta starosti, in sicer je pravna podlaga za to državljanstvo RS enega izmed staršev ob rojstvu otroka (in tega državljanstva do danes ni izgubil), ne glede na kraj prebivališča. Do dopolnjenega šestintridesetega leta se lahko z izjavo opredeli tudi v RS rojena oseba, starejša od osemnajst let, če je bil eden izmed staršev ob njenem rojstvu državljan RS, vendar so se starši kasneje sporazumeli za državljanstvo druge republike nekdanje SFRJ. Zadnja leta beležimo iz Hrvaške veliko takih vlog za priglasitev otrok v slovensko državljanstvo, poleg tega pa je tudi veliko zanimanja za ugotovitev državljanstva po rodu s strani oseb, rojenih v obdobju od leta 1950 do leta 1970 ali še kasneje."

Na to, da rojaki na Reki pogosto pohvalijo njen prijazen pristop, enostavno odvrne: "Skušam se vživeti v vlogo stranke, da lahko pomagam. Po drugi strani pa, če stranki nekaj pripada in vem, da je tako, ji tudi pomagam, da do tega pride, a vsak primer je zgodba zase. Denimo vloge po 13. členu ZD RS, ki jih rešuje Ministrstvo za notranje zadeve RS, sprejemamo največkrat osebno, priporoča se morebitna dopolnitev, mi pa iz naših evidenc potegnemo vsa dokazila o državljanstvu, da postopek lahko steče. Ta 13. člen ZD omogoča pridobitev državljanstva osebi, ki je potomec

slovenskega rodu do drugega kolena v ravni vrsti, torej do starih staršev, izkazati pa mora večletno osebno aktivno vez z RS in vsaj petletno delovanje v slovenski organizaciji. V zadnjem času pa imamo vse več vlog za sprejem v državljanstvo RS na podlagi redne naturalizacije – na primer desetletno bivanje v Sloveniji, od tega neprekinjeno zadnjih pet let pred vložitvijo vloge, če imajo urejen status tujca in izpolnjujejo še druge v zakonu določene pogoje (izpit iz slovenskega jezika, zagotovljena gmotna sredstva, da niso v kazenskem postopku, odpust iz dosedanjega državljanstva itd.). Za državljanstvo RS lahko zaprosijo tudi polnoletne osebe, če so tri leta poročene s slovenskim državljanom in eno leto neprekinjeno prebivajo v Sloveniji, pa tudi osebe, ki so slovenski izseljenci in njihovi potomci do četrtega kolena, ki dejansko živijo v Sloveniji eno leto pred vložitvijo vloge in imajo urejen status tujca. Drži pa, da so se pogoji za sprejem precej zaostriili." Sogovornica še dodaja, da imajo možnosti za pridobitev državljanstva tudi študenti po zaključenem visokošolskem študiju in sedemletnem bivanju v Sloveniji, od tega neprekinjeno eno leto pred vložitvijo vloge, ter če imajo urejen status tujca.

Obiskovalci iz Hrvaške prihajajo na UE tudi zaradi podatkov iz rojstnih in mrljskih knjig, nujnih pri urejanju osebnega statusa, dedovanja in postopkov na sodišču ali geodetski upravi.

Majda Udovič je z rojaki povezana tudi na Reki. Pogosto obiskuje kulturne prireditve v reškem gledališču in tudi v KPD Bazovica, srečuje pa se tudi s člani planinske skupine društva, najraje na pohodu na otoku Krku. Ob tem dodaja: "Če me bo Bazovica potrebovala, bom rada pomagala s svojim znanjem in izkušnjami!" ■ Marjana Mirković

